

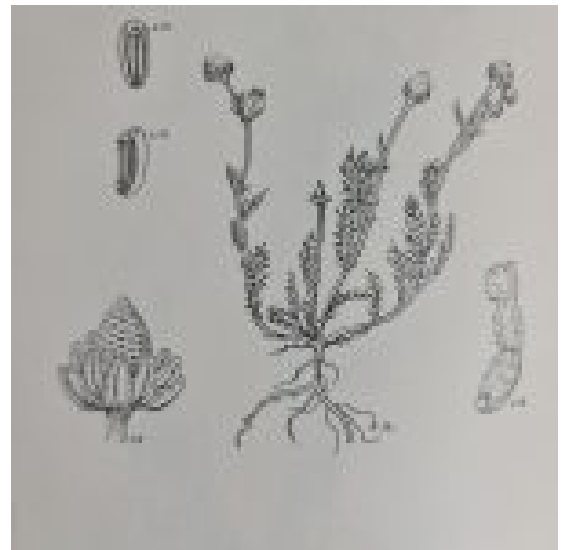
בבונג זהוב צמח עשבוני מוגן בעל קרקפות עם פרחים צינוריים צהובים (פברואר 2022)

כתבה ערגה אלוני

פתיח: **בבונג זהוב** *Matricaria aurea* הוא עשבוני חד-שנתי בגובה עד 15 ס"מ הגבעולים נושאים עלים מסורגים גזורים. הגבעול מסתיים במספר תפרחות בראשו. הפרחים מסודרים בקרקפת, קוטרה כ- 6 מ"מ, נושאת עשרות פרחים לשוניים צהובים ירקרקים. צינור הכותרת מאוחה והאבקנים חבויים בו. הפרי זרעון בן זרע אחד. הצמח מוגן.

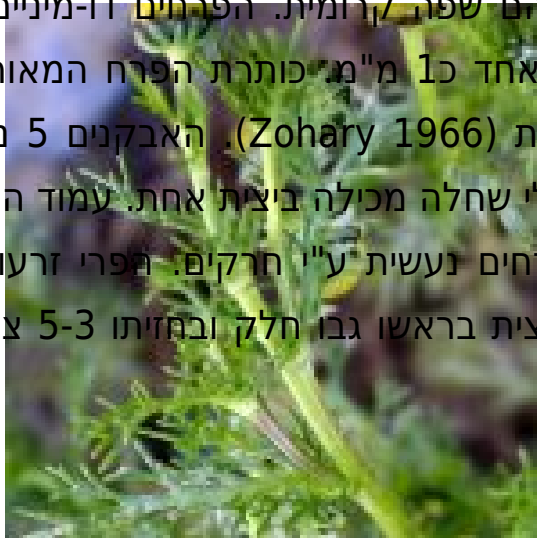
תגיות: קרקפת, מצעית, פרח צינורי. זרעון, ציצית

בבונג זהוב *Matricaria aurea* המשתייך למשפחת המורכבים, הוא חד-שנתי עשבוני בעל שורשים שטחיים ולא מעמיקים. על פני הקרקע נישאים גבעולים זקופים לגובה 8-15 ס"מ בראשם 2-3 תפרחות. הגבעולים גליליים חשופים (Inceer 2019). העלים יושבים, פשוטים ומסורגים, אורך עלה 3-5 ס"מ מסודרים לכל אורכו של הגבעול, גזורים 2-3 פעמים לאונות קצרות. כל אונה מסתיימת בקצה דק. כאשר ממוללים את העלה הוא מדיף ריח חריף.

בבוג זהוב. מימין: צמח ח"ש צולם בצפון הנגב. באמצע: עלי הצמח גזורים מסורגים. צילמה ערגה אלוני©. משמאל איור הצמח, פרח ציבורי (מימין) קרקפת וזרעון (משמאל). המקור Zohary 1966

הפרחים צינוריים בלבד, מסודרים בצפיפות על קרקפת קמורה וחלולה שקוטרה 5-7 מ"מ, עטופה חפים רעופים זה על זה ולהם שפה קרומית. הפרחים דו-מיניים צהובים ירקרקים (פינברון-דותן, דנין 1991), אורך האחד כ-1 מ"מ. כותרת הפרח המאוחד נושאת בראשה עטרה המסתיימת 4-5 שיניים קצרות (Zohary 1966). האבקנים 5 נמוכים ולא בולטים מהפרח השחלה תחתית עשויה 2 עלי שחלה מכילה ביצית אחת. עמוד העלי גבוה ולו צלקת מחולקת ל-2 סעיפים. האבקת הפרחים נעשית ע"י חרקים. הפרי זרעון המכיל זרע אחד אורכו כ-1 מ"מ, צורתו גליל חסר ציצית בראשו גבו חלק ובחזיתו 3-5 צלעות. הצמח פורח בין ינואר למאי.

מימין: בבונג זהוב- תפרחות בראש גבעול (קרקפות) נושאות פרחים צינוריים בלבד. משמאל: קרקפת בהגדלה בבסיסה חפים רעופים. צילמה ערגה אלוני ©

הצמח רודרלי, בית גידולו שדות בור מקומות נטושים וצידי דרכים מעדיף קרקעות עשירות בחנקן, נוטה לצמוח לצד שבילי עיזים באזור הספר. מין זה הוא מין מוגן, מצוי ברוב אזורי ארץ, פורח בכתמים. טיפוס תפוצתו אירנו-טורני. תפוצתו בעולם באזור הממוזג באירופה, אסיה, אמריקה ואפריקה, מינים אחדים התאזרחו גם באוסטרליה.

שם הסוג בבונג (קמומיל) מקורו בשמו הפרסי (בבונדש) שהתגלגל לערבית והיה נפוץ בשימוש רפואי בין תושביה של הארץ. השם המדעי *Matricaria* נגזר מן המילה הלטינית רחם או אם, רמז לשימושים רפואיים כבר בעבר. מינים רבים בסוג *Matricaria* (הידוע מהם **בבונג דו-גוני** - *M. recutita* וגם כקמומיל *M. chamomilla*), שימשו צמחי מרפא במשך אלפי שנים והיו מוכרים כבר בתקופות העתיקות במצרים העתיקה, יוון ורומא (Sharifi-Rad et al 2018). ההרכב הפיטוכימי של מיני *Matricaria* כולל טרפנואידים נדיפים, תרכובות פנוליות (פלבנואידים, קומינים וחומצות פנוליות- בעיקר הרכיב אפיגנין ונגזרותיו), ובתכולה גבוהה של שמן אתרי (Inceer 2019). החומר החשוב - שהוא השמן האתרי, מופק מתפרחות טריות או מיובשות על ידי זיקוק בקיטור. ההרכב הנדיף של השמן האתרי, במיוחד תכולת הרכיבים היקרים הם α -bisabolol ו-chamazulene, מופקים מהמין **בבונג דו-גוני**, (קמומיל) והצמח מגודל כענף יצוא במספר מדינות בעולם. פרחי צמח זה מאופיינים בתכולה גבוהה של שמן אתרי בריכוז 0.2 - 1.9 אחוז וברכיבים פנוליים בעיקר אפיגנין ונגזרותיו. מחקרים עדכניים שנערכו בצמח עמדו על השפעתו המרגיעה ואת השפעתו האנטי דלקתית, המתאימה בפרט לטיפול בדלקות וכיבים בקיבה (CABI) **קמומיל** משמש כנוגד דלקות ואנטיספטי ונוגד עוויתות וכאב בקיבה וכנגד שלשולים ובחילות. יעילות החומר

ידועה ביותר כנגד דלקת בדרכי השתן, מרפא פגיעות, פציעות וזיהומים חיצוניים בעור. יעיל כתרופה כנגד טחורים דלקות גרון ועיניים (קריספיל 1985). החומר המופק מהתפרחות משמש בתעשיית הקוסמטיקה: השמן מוסף בתעשיית הסבון והדטרגנטים, וכן בהפקת בשמים. בתעשיית המזון מיצוי מהתפרחות מוסף כחומר טעם ותבלין למשקאות שונים ודברי מאפה (גרנות 2014). תה חלוט מהצמח מקובל לשתייה בשל טעמו המיוחד ויכולותיו להרגעה ולהפקת כאבים.

המין **בבונג דו-גוני** גדל בארץ במספר אזורים, הוא מאופיין בקרקפת קמורה עם פרחים צינוריים צהובים המוקפים בפרחים לשוניים לבנים בשולי הקרקפת. גם מין זה מוגן ע"פ החוק.

ספרות

גרנות י. 2014. צמחי הנגב ברפואה האיסלמית הקדומה וברפואה העממית הבדואית הוצאת אופיר.

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

קריספיל נ. 1985. צמחי מרפא מדריך שדה לצמחי המרפא של א"י. הוצאת דפוס המקור.

שמידע א. 2005. צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה

CABI- invasive species compendium Detailed coverage of invasive species, threatening livelihoods and the environment worldwide

<https://www.cabi.org>

Inceer H.2019. The genus *Matricaria* L. (Asteraceae) in turkey

<https://pubag.nal.usda.gov>

Sharifi-Rad M. Nazaruk J. Polito L. Morais-Braga MFB. Rocha JE. Coutinho HDM. Salehi B. Tabanelli G. Montanari C. Contreras MDM. Zubaida Y.

Setzer WN. Verma DR. Martorell M. Sureda A. Sharifi-Rad J. 2018.

Matricaria genus as a source of antimicrobial agents: From farm to pharmacy and food applications.

<https://doi.org/10.1016/j.micres.2018.06.010>

Zohary M. 1966. Flora Palaestina. The Israel Academy of Sciences and
.humanities Jerusalem vol 3

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2022 בבוגג זהוב צמח עשבוני מוגן בעל קרקפות עם פרחים צינוריים
צהובים (פברואר 2022) פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.

[בבוגג זהוב צמח עשבוני מוגן בעל קרקפות עם פרחים צינוריים צהובים \(פברואר
2022\)](#)
